

«Αθέατες διαδρομές»: μια κριτική της εκπαιδευτικού Χρύσας Αναγνωστοπούλου

Το βιβλίο «Αθέατες διαδρομές» είναι μια συλλογή διηγημάτων από τον συγγραφέα **Χρήστο Κυργιάκη**, που κυκλοφόρησε το 2022 από τις εκδόσεις **Άνω Τελεία**.

«Πάνω απ' όλα το συναίσθημα»: Κριτική για τις Αθέατες Διαδρομές του Χρήστου Κυργιάκη

Γράφει η Χρύσα Αναγνωστοπούλου, Εκπαιδευτικός

...Και κάπως έτσι αρχίζει η μύηση του αναγνώστη στο έργο του Χρ. Κυργιάκη. «Πάνω απ' όλα το συναίσθημα», λοιπόν.

Οι Αθέατες Διαδρομές του συγγραφέα είναι οι διαδρομές ανθρώπων απλών, λαϊκών, καθημερινών, των αφανών ηρώων της ζωής.

Οι λογοτεχνικοί του ήρωες είναι άνθρωποι λαϊκής προέλευσης, του μόχθου και της βιοπάλης. Τα βράδια μαζεύονται στην ταβέρνα για να βρουν τη συντροφιά τους και πίνοντας το αγιάσμα τους να απαλύνουν τον κάματο της μέρας. Τότε συναντιούνται με τους ήρωες του Παπαδιαμάντη, του Θεοτόκη, του Καραγάτση, του Λουντέμη, του Δ. Χατζή. Δεν είναι όμως σε καμία περίπτωση άνθρωποι «μοιραίοι» σαν τους θαμώνες της υπόγειας ταβέρνας. Οι ήρωες του Κυργιάκη, αν χρειαστεί να βρουν το δίκιο τους, παίρνουν τον άγραφο νόμο στα χέρια τους και διώχνουν τον ανεπιθύμητο από το μαγαζί τους.

Ένας νεαρός σηκώθηκε κι έβαλε στο τζουκ μποξ το γνωστό «Τούτοι οι μπάτσοι που ήρθαν τώρα», ενώ οι υπόλοιποι ήταν σε ετοιμότητα. Ο ασφαλίτης κατάλαβε ότι δεν τον έπαιρνε. Έφυγε τσατισμένος, κλωτσώντας μια καρέκλα στο πέρασμά του και κλείνοντας με δύναμη την πόρτα. Στο καφενείο όλοι πανηγύριζαν τραγουδώντας. Ο καφετζής κέρασε μία γύρα τους θαμώνες.

Ματιά διεισδυτική, καθαρή. Γραφή γνήσια και ανεπιτήδευτη, περισσότερο στο ρεύμα της ρεαλιστικής ηθογραφίας, με πολλή ευαισθησία και συναίσθημα. Γραφή κοινωνική, θα μπορούσε να τη χαρακτηρίσει όποιος διαβάσει τα διηγήματά του, αφού ο κοινωνικός προβληματισμός και το αίτημα για έναν κόσμο καλύτερο, είναι ο βασικός πυρήνας πάνω και γύρω από τον οποίο ξεδιπλώνονται οι ιστορίες του. Ένας κόσμος που θα προκύψει μέσα από τους κοινωνικούς αγώνες και στον οποίο θα κυριαρχούν η δικαιοσύνη και η ισότητα. Η αγάπη και η πίστη στον άνθρωπο είναι διάχυτη σε όλο το έργο του. Γραφή ανθρωποκεντρική, λοιπόν, θα μπορούσε να προσθέσει κάποιος για το έργο του. Αν ήταν ποίηση, θα θύμιζε σίγουρα τον Γιάννη Ρίτσο.

Το λογοτεχνικό ύφος του Κυργιάκη, όμως, δεν έχει μόνο μία απόχρωση, έχει πολλές. Αλλού απομακρύνεται από τον ρεαλισμό και ο τόνος του γίνεται ποιητικός, λυρικός. Ο Κυργιάκης όταν μιλάει για την αλήθεια, το ψέμα, την ελπίδα, την αγάπη, χρησιμοποιεί συχνά συμβολισμούς και οι ιστορίες του μοιάζουν στη μορφή τους με παραμύθι.

Κάποτε, σε ένα παραθαλάσσιο ονειρεμένο χωριό, ζούσε ένα κορίτσι που το έλεγαν Ελπίδα [...] Η Ελπίδα, λίγες μόλις μέρες μετά τη γέννησή της, έδειξε ότι διέθετε ανεξήγητες δυνάμεις. Μόλις άγγιξε τους γονείς της για πρώτη φορά, εκείνοι ένιωσαν να τους πλημμυρίζει τόση χαρά, που το γέλιο επέστρεψε στα χείλη τους και φώλιασε σε κάθε γωνιά του σπιτιού.

Και αλλού:

Εδώ και καιρό, είχε για παρηγοριά τη Ρινούλα, μια πανέμορφη καρδερίνα με κόκκινο και κίτρινο χρώμα στα φτερά, σαν ανατολή [...] Σαν τον έβλεπε εκείνη να βήχει ακατάπαυστα, φτερούγιζε από το δέντρο, καθόταν στον ώμο του και άρχιζε το κελάηδισμα. [...] Τότε εκείνος την έπαιρνε στα χέρια του απαλά, την έφερνε κοντά στο πρόσωπό του και τη ρωτούσε:

«Μ' αγαπάς, Ρινούλα μου;»

«Σ' αγαπάω, παλιάτσο μου, και μόνο για σένα κελαηδάω».

Σε άλλα διηγήματά του κυριαρχούν εικόνες του θεσσαλικού κάμπου, που γέννημά του είναι και ο ίδιος ο συγγραφέας και ανασύρουν στο μυαλό μας μνήμες ανθρωπιάς, εικόνες μιας άλλης εποχής.

Είτε όμως κυριαρχεί ο ρεαλισμός, είτε η γραφή του παίρνει πιο ποιητική απόχρωση, ένα είναι σίγουρο: ο Χρήστος Κυργιάκης απεχθάνεται την αδικία. Με την αθωότητα που έχει ένα μικρό παιδί, θέλει να αλλάξει τον κόσμο, να τον κάνει καλύτερο. Οι διάλογοί του έχουν μια απλότητα που θυμίζει τη σωκρατική μαιευτική.

[...] Στον δρόμο συνάντησε μια καλοντυμένη και γλυκομίλητη κυρία.

«Για πού το 'βαλες, μικρέ;»

«Πάω ν' αλλάξω τον κόσμο».

«Γιατί να τον αλλάξεις;»

«Γιατί είναι άδικος, κυρία, δεν το βλέπετε;»

«Πότε πρόλαβες εσύ, μικρέ, και γνώρισες την αδικία;»

«Να! Κοιτάξτε τι ρούχα φοράτε εσείς, και τι ρούχα φοράει η κυρία απέναντι. Εσείς δείχνετε όμορφη, ενώ εκείνη όχι».

«Μικρέ μου, το ντύσιμο είναι θέμα γούστου. Αν έχεις γούστο, μπορείς να ντυθείς κομψά ακόμα και με φθηνά ρούχα. Δεν το ξέρεις αυτό;»

«Όχι, δεν το ξέρω. Τι γούστο μπορεί να έχει κάποιος που φοράει κουρέλια; Έχω δει πολλούς τον τελευταίο καιρό».

Εξίσου, όμως, δεν ανέχεται και την υποκρισία. Με μία γλώσσα καυστική και δηκτική, φτάνει το μαχαίρι στο κόκαλο για να στηλιτεύσει τον συμβιβασμό, τον συντηρητισμό, την ψευτοηθική, το ψεύτικο εν γένει.

Άλλωστε, ο δήμαρχος δεν καταγόταν από κανένα «τζάκι». Ήταν λαϊκό παιδί, αγωνιστής. Όταν ήταν νέος, το είχε βάλει σκοπό να γκρεμίσει οτιδήποτε σάπιο. Στην πορεία συνειδητοποίησε πως το γκρέμισμα ήταν δύσκολο, και αφοσιώθηκε στις επισκευές και τη συντήρηση.

Και σε άλλο σημείο: Αν το χρέος κάποιου μεγάλωνε, ο κυρ- Παντελής δεν του έβαζε ποτέ το μαχαίρι στο λαιμό. Τον έβαζε να υποθηκεύσει το σπίτι του και αν τύχαινε να το πάρει στα χέρια του, δεν τον έβγαζε στο δρόμο. Πώς θα το άντεχε η ψυχή του; Τον άφηνε να μένει στο σπίτι και του έπαιρνε ένα μικρό ενοίκιο. Έτσι για τα έξοδα συντήρησης, μη φανταστείτε κανένα μεγάλο ποσό! Κι όταν αναγκαζόταν να πουλήσει τα συμβόλαια των σπιτιών αυτών, το έκανε με κρύα καρδιά.

Οι ήρωες των διηγημάτων του μιλούν από μόνοι τους. Διαβάζοντας κανείς τις Αθέατες Διαδρομές αναγνωρίζει, αλλά και γνωρίζει, αν δεν τον ξέρει, τον άνθρωπο Χρήστο Κυργιάκη, αφού τα αυτοαναφορικά στοιχεία στο έργο του είναι ολοφάνερα. Είναι και ο ίδιος ένας από τους ήρωές του, που δίνει καθημερινά τον αγώνα του στους δρόμους, στις πλατείες, στη γειτονιά του, στο σχολείο με τους μαθητές του, για να αλλάξει ό,τι σάπιο, σε όλες τις εκδοχές του.

Τα διηγήματά του, μέσα στη απλότητα της γραφής τους, τα διακρίνει το επιτακτικό αίτημα για ανατροπή του κατεστημένου, ώστε να μπορούμε όλοι, εμείς και τα παιδιά μας, αλλά και τα παιδιά των παιδιών μας να απολαμβάνουμε αυτά που μας αξίζουν.

Η γραφή του είναι λυτρωτική και καθαρτική, γιατί δεν αναφέρεται σε μια ηττοπαθή στάση ζωής, αλλά αφήνει την ελπίδα να ξεπηδήσει και τον άνθρωπο να πάρει τη ζωή του στα χέρια του. Πίστη στον άνθρωπο, στις δυνάμεις του, στη λογική του και στο συναίσθημα, αυτή είναι η γραφή του Κυργιάκη. Μια μεγάλη αγκαλιά για τον άνθρωπο του μόχθου, τον αγρότη του κάμπου, τον ανέστιο πρόσφυγα, τον καταδιωκόμενο και απαξιωμένο δάσκαλο, τον απολυμένο εργαζόμενο. Το έργο του ωστόσο, δεν είναι «ανάλαφρο» ανάγνωσμα. Όχι γιατί είναι δυσνόητο, κάθε άλλο. Τίποτα εξεζητημένο δεν υπάρχει στη γραφή του Κυργιάκη. Η στάση ζωής που αναδεικνύει, όμως, δεν είναι εύκολη. Η αλλαγή της ματιάς του καθενός από εμάς πάνω στα πράγματα είναι το δύσκολο. Και αυτό είναι το σπουδαιότερο βήμα που πρέπει να γίνει. Το βιβλίο του Κυργιάκη σίγουρα θα δυσκολέψει ανθρώπους σαν τον κυρ Παντελή, αυτούς που ως στάση ζωής «προτιμούν τη βολή τους από την ελευθερία τους».

Οι Αθέατες Διαδρομές είναι οι διαδρομές των ανθρώπων που επιλέγουν τη «δύσκολη» στάση ζωής: των ανθρώπων που στέκονται υπεύθυνα απέναντι στην Ιστορία, την κοιτάζουν ίσια στα μάτια και τη διαμορφώνουν.

Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου “Αθέατες Διαδρομές”

Σαν το παράπονο που σκαλώνει στο στήθος και ψάχνει τον αναστεναγμό.
Σαν το δίκιο που μας πνίγει και ψάχνει ανάσα σε ένα ξέσπασμα.
Σαν το άδικο που μας πλακώνει και ψάχνει αχτίδα ελπίδας.
Σαν την απόφαση να πούμε «ως εδώ, δεν σφαγιάζουμε άλλα όνειρα».
Σαν τον έρωτα που μας καίει και λέμε «χαλάλι».
Σαν την αγάπη, που σε ψηλώνει κάθε που τη μοιράζεις και σε ζεσταίνει κάθε που την εισπράττεις.
Κάπως έτσι οι προτάσεις, λέξη-λέξη, φύτρωσαν στην ψυχή, πέρασαν στον νου και κατέληξαν στις άκρες των χεριών να αποτυπώνονται στο χαρτί.

Από πολύ μικρός, μου άρεσε να γράφω ιστορίες. Κάποια στιγμή σταμάτησα – οι υποχρεώσεις πολλές, η καθημερινότητα της πρωτεύουσας αδυσώπητη. Κατά τα μέσα-τέλη της δεκαετίας του 2000 ξανάρχισα όχι μόνο να γράφω σύντομα διηγήματα, στον υπολογιστή πια, αλλά και δειλά-δειλά να τα δημοσιεύω σε διάφορες ιστοσελίδες οι οποίες με τίμησαν με τη φιλοξενία τους. Στην πορεία με συνάντησε επίσης το χαρτί και το μελάνι: οι τακτικές δημοσιεύσεις στην εφημερίδα Επικαιρότητα της Καρδίτσας, όπως και η μόνιμη στήλη με τίτλο «Η Αθέατη Πλευρά της Αίθουσας» στο περιοδικό Σελιδοδείκτης.

Στο βιβλίο τούτο περιλαμβάνονται σχεδόν όλες οι μικρές καθημερινές και αθέατες ιστορίες (είτε προσωπικές και δικών μου ανθρώπων είτε άλλων, άγνωστων σε μένα, πραγματικών ή φανταστικών) που έχουν κατά καιρούς δημοσιευτεί σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα. Κάποιες από αυτές αποτέλεσαν παλιότερα μία άλλη, μικρότερη συλλογή διηγημάτων, της οποίας η έκδοση για εξωγενείς λόγους διακόπηκε απότομα. Αυτή τη φορά μπήκε μια Άνω Τελεία που άλλαξε τα δεδομένα και η προσπάθεια ολοκληρώθηκε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο...

Χ.Κ.

Πηγή: maxmag.gr